

Рецензія
на монографію:

Щебетюк Н.Б. Розвиток аграрної науки України наприкінці 20-х – 30-і рр. XX ст. : монографія / НААН, ННСГБ, Ін-т історії аграр. науки, освіти та техніки ; наук. ред. академік НААН В.А. Вергунов. Київ, 2017. 380 с.

Історія аграрної науки України вивчається віднедавна і тому дослідження її періодизаційного простору належить до важливих наукових проблем сьогодення. Національна академія аграрних наук України в своєму становленні пройшла складний шлях, який протягом минулого століття неодноразово переривався. Побудова функціональних механізмів управління мережею науково-дослідних установ відбувалася під впливом економічних і політичних чинників суспільного життя в СРСР. Спроба створення академічного центру сільськогосподарської дослідної справи вперше відбулася на початку 30-х рр. XX ст. Створена Всеукраїнська академія сільськогосподарських наук проіснувала лише кілька років, але накопичений досвід певним чином прислужився подальшому розвитку наукового забезпечення сільськогосподарської галузі країни. Практика цього періоду цікава й пізнавальна ще й тим, що у цей час було створено науково-дослідні інститути, які у своїй більшості функціонують і сьогодні.

Монографічне дослідження Н.Б. Щебетюк, де ґрунтовно аналізуються науково-організаційні та методологічні засади розвитку вітчизняної сільськогосподарської науки наприкінці 20-х рр. – у 30-і рр. XX ст. є актуальним, очікуваним, а його результати – затребуваними історичними дисциплінами загалом і історією науки й техніки зокрема.

Автором вперше запропоновано тріаду компонентів обраного періодизаційного формату дослідження, а саме: передумови організації академічної форми функціонування сільськогосподарської дослідної справи (1927–1930); процес створення і діяльність Всеукраїнської академії сільськогосподарських наук (1931–1935); результати галузевого дослідництва з

різних напрямів після ліквідації Академії (1936–1940).

Значна увага приділена розгляду теоретико-методологічних засад сільськогосподарської дослідної справи, які в досліджуваний період отримали певне удосконалення та узагальнення. Визначено, що сільськогосподарська дослідна справа є комплексною науковою дисципліною, яка вивчає природні явища з метою отримання нового знання як методу задоволення продовольчих потреб населення. Теоретичну основу сільськогосподарської дослідної справи складають науки про об'єкти і суб'єкти сільського господарства, а методологічний інструментарій базується на основних методах – польовому і лабораторному. Основоположниками і методологами сільськогосподарської дослідної справи названо М.К. Недокучаєва, С.К. Чайнова, О.Г. Дояренка, Б. М. Рожественського та О.К. Філіповського.

Автор справедливо стверджує про вирішальний вплив політичних чинників на розвиток сільськогосподарської науки України, який наприкінці 1920-х – на початку 1930-х рр. XX ст. відбувався у жорстких умовах закладення основ командно-адміністративної системи. З метою соціалістичної реконструкції сільського господарства на основі індустріалізації і колективізації проходив процес одержавлення науки методом примусових та репресивних заходів.

До безсумнівних заслуг автора можна віднести також реконструкцію діяльності Всеукраїнської академії сільськогосподарських наук. Формування мережі Академії відбувалося шляхом реорганізації системи, структури й методів роботи всієї мережі існуючих науково-дослідних установ, які працювали у сільському господарстві. В основу перебудови покладалися принципи повної організаційної планово-програмної та методологічної єдності всіх науково-дослідних установ та тісного зв'язку науково-дослідної роботи з сільськогосподарським виробництвом. Загалом, відбулось активне розгортання діяльності академічної науково-організаційної структури, що сприяло з'ясуванню чітких функцій координуючого апарату та наукових завдань мережі науково-дослідних установ. Проте, негативний вплив політичних факторів призвів до ліквідації Всеукраїнської академії сільськогосподарських наук.

Дослідницею обґрунтовано, що у досліджуваний період активно розвивалися агрохімія, ґрунтознавство, також селекція сільськогосподарських культур. Позитивні зрушення відбулися у науковому забезпеченні тваринництва, механізації та організації сільськогосподарського виробництва.

Наукові положення, отримані автором монографічного дослідження можуть бути використані при подальших розробках пріоритетних напрямів розвитку наукових досліджень з важливих проблем аграрного сектору економіки держави. Розгляд питань організації та діяльності наукових і освітніх центрів в історичному аспекті є невід'ємною складовою в розумінні процесів становлення громадянського суспільства в Україні.

Монографічна робота, будучи цілісним, завершеним дослідженням актуальної наукової проблеми, з зацікавленням буде сприйнята науковим співтовариством. Наукова новизна отриманих результатів відображається як у самій постановці проблеми, так і в комплексному підході до її вирішення. Автором вперше здійснено комплексне дослідження передумов організації, становлення та діяльності Всеукраїнської академії сільськогосподарських наук; виявлено, проаналізовано та введено до наукового обігу широке коло історичних документальних матеріалів, які розкривають специфіку діяльності Всеукраїнської академії сільськогосподарських наук і особливості дослідництва у науково-дослідних установах упродовж 30-х рр. ХХ ст.

Поглиблено наукові знання з історії розвитку сільськогосподарської науки через конкретизацію персоніфікованого внеску у становлення теоретико-методологічних засад сільськогосподарської дослідної справи. На основі синтезу узагальнень явищ науково-методологічного й суспільно-політичного характеру сформовано авторське бачення функціональності механізмів взаємодії наукового і суспільного просторів.

*Рецензент – Курок Олександр Іванович,
доктор історичних наук, професор,
ректор Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка Міністерства освіти і науки України*